Halim Özyazıcı'nın kendi kullandığı mührü.
"Hattat Mustafa Halim"

Zeytinburnu Kültür ve Sanat Merkezi Yayınları
Katalog No: 25

Koleksiyon	: Halûk Perk
Koordinatör	: Erdem Zekeriya İskenderoğlu Nurullah Yaldız
Küratör	: Mehmet Lütfi Şen
Görsel tasarım	: Abdüsselâm Ferşatoğlu
Grafik uygulama	: Fotografika Güzel Sanatlar
Fotoğraf asistanı	: Yaşar Azmanoğlu
Arşiv hazırlık	: Halime Erdoğan
Proje asistanları	: Hamza Algül, Dilan Atasayar
Baskı yeri ve yılı	: İstanbul 2018
ISBN	: 978-975-2485-24-2

Bu katalog 28 Ekim 2018 tarihinde Kazlıçeşme Sanat Galerisi'nde açılan *Hattat Halim "Besmele"* sergisi için 1000 adet basılmıştır.

Copyright © Eserin yayın hakları Zeytinburnu Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'ne ve Halûk Perk'e aittir. Yayının hiçbir kısmı, yazılı izin olmadan, tamamen, kısmen veya değiştirilerek yayınlanamaz, hiçbir yolla kopya edilemez ve çoğaltılamaz.

ZEYTİNBURNU BELEDİYESİ KAZLIÇEŞME SANAT GALERİSİ
Kazlıçeşme Mahallesi Abay Caddesi No.5 Zeytinburnu / İSTANBUL
Tel: 0212 415 58 58 Faks: 0212 413 12 84
posta@zeytinburnukultursanat.com

ZEYTİNBURNU
KÜLTÜR SANAT

HATTAT HALİM

BESMELE

SERGİSİ

Halûk Perk Koleksiyonu

28 Ekim - 30 Kasım 2018

ZEYTİNBURNU
BELEDİYESİ
zeytinburnu.bel.tr | 444 1984

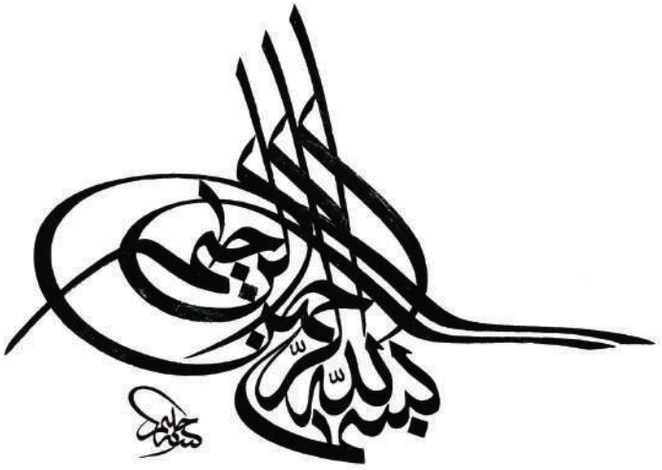

Tuğra Formunda Besmele. Ebat: 10x13 cm

Sunuş

Değerli sanatseverler,

Zeytinburnu ilçemizin, tarihi kimliğine yaraşır bir kültür çevresi olarak öne çıkmasını sağlayacak projelerimizi tek tek hayata geçiriyoruz.

Zeytinburnu Kültür Sanat Merkezi'mizin (ZKSM) faaliyetleriyle ivme kazanan kültür atılımlarımız nitelik ve nicelik olarak sürekli artış gösteriyor.

Bu sebeple, ZKSM'nin yanısıra, Başkanlık binamız olan tarihi Askerî Hastane binasını da kültür ve sanat faaliyetlerimize ayırdık. Baştan aşağı yenilenen ve mimarisi, iç atmosferi ve çevresiyle bir kültür varlığı olan bu müstesna yapı özel projelerimize ev sahipliği yapacak.

İlk olarak, klasik zevkimizin büyük ismi, ekol inşa etmiş sanatkârlarımızdan **Hattat Halim Özyazıcı**'nın **Besmele** istiflerini sanatseverlere ulaştırmaktan mutluluk duyuyoruz.

Başkanlık binamızın yeni açılışını, geleneğimizde her başlangıca eşlik eden **Besmele** ile yapmak bize ayrıca sürur veriyor.

Sergimizin bütün ziyaretçilerimize bir göz ziyafeti yaşatacağına inanıyor, koleksiyoner Sayın Halûk Perk'e ve bu anlamlı projede emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

MURAT AYDIN

Zeytinburnu Belediye Başkanı

Ta’lik Besmele karalaması

Her Doğrunun Başladığı Yerde

Bu medeniyetin en büyük asgarî müştereğidir Besmele. Doğruluğuna inandığımız her işimizin başında "Besmele" çekeriz. "Kur'an İstanbul'da yazıldı" hükmünün oluşmasında Ahmet Şemseddin Karahisârî'den günümüze belki de en büyük pay Besmeleye düşmüştür. Öyle ki bu şehir farklı istiflerle yüz binlerce muhteşem besmelenin doğduğu yerdir. Osmanlı döneminde zirveye çıkan hat sanatımız, Sâmi Efendi, Hamit Aytaç, Hattat Halim gibi deha sanatçılarımızın büyük gayretleriyle günümüze ulaşabilmiş ve halen yepyeni değerler inşa etmeye devam etmektedir.

Elinizdeki katalog, Zeytinburnu'na dolayısıyla İstanbul'a, Osmanlıdan kalma tarihi mimâriye sahip yepyeni bir sanat merkezinin Besmelesi olarak hazırlandı. Zeytinburnu Belediyesinin takdire değer kültürel gayretleri şehre büyük bir sanat galerisi kazandırdı. Umuyorum 'Kazlıçeşme Sanat Galerisi' sanatseverlerin önemli buluşma merkezlerinden olacaktır.

Merkezin açılışında sergilenen eserler, üstad Halim Özyazıcı'nın hayatı boyunca tasarladığı binlerce besmeleden yalnızca bir kısmını oluşturuyor. "Halûk Perk Koleksiyonu" içerisinde yer alan bu eserler, Halim'in sanat ve meslek hayatına dair çok sayıda eseri arasından dikkatle seçildi. Farklı yazı tarzlarında karalamalar, kalıplar ve bitmiş eserlerden oluşan zengin sergi içeriği, izleyenler için büyük bir hattatın tasarım dünyasını görmelerine imkân sağlayacaktır.

Açılış sergisi vesilesiyle, tüm meşgûlieyti arasında Besmele ve Hattat Halim üzerine mükemmel ve yetkin bir yazı kaleme alan sayın Beşer Ayvazoğlu'na, farklı alanlarda oluşturduğu koleksiyonlarıyla kültürümüze büyük değer katan ve bu özel projede birlikte uzun mesai yaptığımız sayın Halûk Perk'e, serginin görsel tasarımını ve içeriğini büyük emekle kısa sürede tamamlayan Abdüsselam Ferşatoğlu'na şükran borçluyuz. İhtiyacımız olduğu her durumda görüşlerine başvurduğumuz sayın Savaş Çevik'e, bu güzel fikrin oluşmasında ve hitama ermesindeki katkıları için sayın Murat Çekin'e, şehrimize yeni ve özel bir sanat mekânı kazandırın Zeytinburnu Belediye Başkanımız sayın Murat Aydın'a ve emeği geçen dostlarıma gönülden teşekkür ediyorum.

Mehmet Lütfi Şen

Küratör

Kurşun kalemle yapılmış Besmele eskizi, Ebat: 10x22 cm

Besmele'nin değerini ve önemini en güzel anlatan, hiç şüphesiz Süleyman Çelebi'dir. "Allah adın zikredelim evvelâ" mısraıyla başlayan muhteşem ***Mevlid***'inin hemen başında, her işe Besmele'yle, yani ***rahman*** ve ***rahim*** olan Allah'ın adıyla başlamanın vacip olduğunu, işlerine Besmele'yle başlayanların asla zorluk çekmeyeceklerini ve hiçbir engelle karşılaşmayacaklarını söyler. "Besmelesiz çıkma yola, başa gelir türlü belâ", "Besmelesizden hayır gelmez", "Besmelesiz işe şeytan karışır" atasözleri, Besmele'nin inanç ve kültür hayatımızda ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. "Besmelesiz" sözünün ağır bir hakaret olduğunu da unutmamak gerekir.

Kur'an-ı Kerim'de Tevbe Sûresi hariç bütün surelerin başında yer alan ve fazileti hadis-i şeriflerle sabit olan Besmele hakkında çok sayıda manzum ve mensur eser yazılmış, işyerlerinin duvarlarına "Her seherde Besmele'yle açılır dükkânımız" mısraıyla başlayan, bazıları önemli hattatlar elinden çıkma levhalar asılmıştır. Çocuklar okula başlarken düzenlenen Âmin Alaylarının evde veya mektepte icra edilen bölümüne de "Bed'-i Besmele" denirdi. Okul çağına gelmiş çocuğun yeni elbiseleriyle davetlilerin huzuruna çıkarılmasından, önünde diz çöküp oturduğu hocası tarafından Besmele' ve "Rabbiyessir" duası tekrar ettirildikten sonra Elifba'nın ilk harfi olan elifin gösterilmesinden ibaret olan bu törenin bir adı da "Besmele Cemiyeti"dir ve Reşat Ekrem Koçu tarafından İstanbul Ansiklopedisi'nde uzun tasvir edilmiştir.

Besmele -hayatımızda ve inanç dünyamızda bu kadar önemli olduğu için- hattatların da maharetlerini sergiledikleri ve bütün yazı çeşitleriyle en güzelini yazmak için adeta yarıştıkları bir metindir. Ahmed Karahisarî gibi, müselsel tarzda şaheser denebilecek Besmeleler yazanlar da vardır, muhteşem Besmele istifleriyle göz kamaştıranlar da... ***Müsennâ*** (aynalı) Besmeleler başka bir güzelliktir. Bütün hattatlar, ustası oldukları yazı çeşitlerinde şaheser Besmeleler yazmışlardır; mesela Bakkal Ârif Efendi tarafından Şehzade Camii'nin sol kapısı üzerine yazılan Besmele, hattatlar arasında nev'inin en mükemmel örneği kabul edilir. Ama bütün yazı çeşitleriyle nefis Besmeleler yazabilen tek hattat vardır: Mustafa Halim Özyazıcı... Bir gün ziyaretine gelen M. Uğur Derman'ın not defterine ***sülüs***, ***nesih***, ***ta'lik*** ve ***Dîvânî*** hatlarıyla bir çırpıda dört Besmele yazmıştır.

***

Tam adı Mustafa Abdülhalim olan Halim Özyazıcı, hat sanatının günümüze kesintisiz bir şekilde ulaşmasını sağlayan hattatlardan biridir. 14 Ocak 1898 tarihinde İstanbul'un Haseki semtinde dünyaya gelir. Yazıya merakı ibtidai mektebi bitirdikten sonra girdiği Gülşen-i Maarif Rüşdiyesi'nde başlar ve o tarihte bu mektebin hocalarından olan Hattat Hâmid tarafından keşfedilir. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin resim ve hâk bölümlerinde bir yıl okuduktan sonra yeni açılan Medresetü'l-Hattatîn'e geçen genç Halim, Hasan Rıza ve Hacı Kâmil Efendilerden ***sülüs*** ve ***nesih***, Hulûsi Efendi'den ***ta'lik***, Tuğrakeş İsmail Hakkı Bey'den ***celî*** sülüs ve ***tuğra***, Ferid Bey'den ***divanî*** öğrenir. Tezhip derslerine de devam ettiği Medresetü'l-Hattatîn'i 1918 yılında bitiren Halim Efendi, öğrenciliği sırasında çalışmaya başladığı Divan-ı Hümayun kalemindeki görevine mezuniyetinden sonra da devam eder. Matbaa-i Askeriye'de hattat olarak yaptığı askerliği sırasında Evkaf Matbaası'nda da görevlendirilir.

Halim Efendi, yazı faaliyetlerine Cumhuriyet'in ilanından sonra Babıâli Caddesi'nde açtığı dükkânda ve Devlet Matbaası'nda devam etmiş ve 1928 yılına kadar durup dinlenmeden yazmıştır. Harf inkılâbının onun gibi hayatını yazıya adamış hattatlarda nasıl bir şok etkisi yarattığını tahmin etmek zor değildir. Dede Efendi gibi o da "Bu oyunun artık tadı kalmadı!" diye düşünerek sur dışında, Tepebağ'da bir arazi satın alarak üzüm yetiştirmeye karar verir. O civarda sebze mebze yetiştiren Arnavut bahçıvanların alaylı bir dille bu toprakta bağ olmayacağını söylemelerine aldırmaz, "Halim yapsın da görün!" diyerek arazisini ailesiyle birlikte ördüğü duvarla çevirir ve işe koyulur. Hattat Halim Efendi'den meşk değilse de sohbet ve müzakere yoluyla çok istifade eden M. Uğur Derman'ın anlattığına göre, yirmi bir dönümlük arazisinin on dönümünde üç bin kütüklük bir bağ kurar ve otuz çeşit kadar üzüm yetiştirir. ***Çavuş, misket, razakı, Erenköy siyahı, nur-i nigâr, pembe çavuş, hacı balbal, hacıoğlu siyahı, Beyrut hurması, İskenderiye misketi, Hamburg misketi, kabak üzümü, Amasya üzümü…***

Hattat Halim Efendi'nin bağcılık döneminde çok az yazmasını yaşadığı derin kırgınlık ve küskünlüğe bağlamak mümkündür. Bu dönemine bazı yazılarının altına imzasını "Ketebehû Halim sâbıka hattat hâlen bağbân" (Bunu eski hattat, yeni bağcı Halim yazdı) şeklinde atması, artık kendisini hattat olarak görmediği anlamına gelmektedir. Esasen geçmişini bilmeyenler, yetiştirdiği üzümleri satmaya çalışan bu ufak tefek, kara kuru adamın büyük bir sanatkâr olduğunu asla tahmin edemez, söylense inanmazlardı. M. Orhan Okay, talebesi olduğu Halim Efendi'yi elinde bağ bıçağı ve çapa gibi aletler, toprakla ve bağ kütükleriyle haşir neşir olduğunu görünce o küt parmaklı ve nasırlı ellerinin acısını içinde hissettiğini söyler. Harf inkılâbıyla sanatını icra edemez hale gelen Halim Efendi'ye devletin son lütfu, Maarif Matbaası'nın hurufatını ısmarlamak olur. Ancak zamanla restore edilen ve

yeni yapılan camilerin yazıları için hattat aranmaya başlanınca birileri Halim Efendi'yi de hatırlayacaktır. Özellikle 1946 yılında Güzel Sanatlar Akademisi Türk Tezyinî Sanatlar Şubesi'ne Hüsnühat hocası olarak tayini, sadece kendisini değil, onu tanıyan herkesi çok sevindirmiş, mesela Hezarfen Necmeddin Okyay, "yazıyı yenmiş" büyük bir sanatkâr olarak gördüğü aziz dostunun on sekiz yıl aradan sonra dönüşünü zarif bir tarih kıt'asıyla kutlamıştır.

Bu arada hat meşk etmek isteyenlere karşılıksız olarak -ve büyük bir heyecanla- ders veren Halim Efendi'nin çok sayıda öğrencisinin bulunduğunu ve kâğıtlara her öğrencisinin adını, soyadını, okuduğu okulu ve ev adresini ***rik'a*** hattıyla yazdığını biliyoruz. Bir dosyada topladığı bu kayıtlar terekesinden çıkmış ve Hattat Süleyman Berk'in bir makalesine konu olmuştur. Öğrencileri arasında Şinasi Tekin, Ali Karamanlıoğlu, M. Orhan Okay, Nejat Diyarbekirli, Suat Yalaz, Burhan Toprak, Şefik Bursalı gibi başka alanlarda öne çıkmış isimler vardır, ancak sadece Saim Özel, Bekir Pekten, Recep Berk, Aydın Yüksel ve Ali Alpaslan hattat olarak varlık gösterebilirler. Bazı öğrencilerinin vesikalık fotoğraflarını da temin eden ve ilgili kâğıda yapıştıran Halim Efendi'den iki yıl meşk eden M. Orhan Okay, vesikalık fotoğrafını verenlerdendir ve bir yazısında hem hocasını hem de meşke nasıl başladığını tatlı bir üslûpla uzun uzun anlatmıştır:

> "İlk ders: Nesih hattıyla nefis bir Besmele. Kamış kalem hacıyağı kutusu gibi küçük bir cam hokkada bulunan Arap zamkına doyup kıvamına gelmiş mürekkebe batıyor, defter üzerinde kalemin 'be' harfine başlaması için ilk hafif konuşu, sonra 'sin' harfinin dişlerini takiben keşidesinin sayfanın hemen üçte birine kadar rahatça gelmesi için kaleme yol açılıyor. Bundan sonra harfler şaşırtıcı bir süratle akıp gidiyor. Son 'mim'in kuyruğunu da çeken kalem geriye, başa dönüp kısa darbelerle harflerin noktalarını, harekelerini, tirfillerini, tırnaklarını daha büyük bir çabuklukla yerlerine koyuyor. Hele bu sonuncu yazı süsleri, kelebekler gibi, adeta kâğıdın üzerinden uçacakmış intibaını veren bir hafiflikle defter üzerine konup kalkıyorlar. İkinci satır, nesih kelimesiyle başlıyor, harflerin altına ve üstüne konan noktalar, harekeler, vasıllar gösteriliyor. Üçüncü ve dördüncü satırlar 'nun'a kadar elifbanın bütün harfleri. Ve hepsinin altına Hoca'nın kendisine mahsus kısaltmasıyla 'çalış!' mânâsına gelen hat çekiliyor. Hattın üzerine 'Orhan Okay'a, fi 2 Kasım sene 1950' ibaresi, altına 'Muallimühu el-fakir el-hac Mustafa Halim' imzası."

***

Halim Efendi'nin benzersiz istidadıyla yeni harflerle yazıyı da sanat seviyesine yükseltmiş, özellikle Gotik harflerde şaşırtıcı bir ustalık göstermiş, 1928'den önce büyük bir ustalıkla yürüttüğü kartvizit ve logo çalışmalarını başarıyla sürdürmüştür. Hasar görmüş eski yazmaları ve levhaları aslından ayırdedilemeyecek şekilde tashih edip tamamlayabilen Halim Efendi'nin sanatkârlığı hakkında, onu yakından tanıma şansına kavuşan, özellikle hangi camilere kuşak, kubbe ve kitabe yazısı yazdığını tespit ederek unutulmamasını sağlayan M. Uğur Derman hocamızın yazdıkları önemlidir:

> "Biz, yazılarını hayranlıkla seyrederken, sık sık tekrarladığı bir söz vardı: 'Ufak tefek, kara kuru gördün de beni Karamürsel sepeti mi sandın?' Hakikaten öyleydi, haline, tavrına baksanız ummazdınız (...) Bu muydu o 'âyetün min âyâtillah' san'atkâr? Ancak, yazarken görünce, onun Karamürsel sepeti değil, hüsnühat bağından derlenmiş en nadide meyvelerle dolu bir hüner sepeti olduğunu anlardınız (...) Hüsnühattın her nev'ini sür'atle ve suhuletle yazardı. 'Kamış kalem' denilen o narin güzel, merhumun marifet dolu parmaklarına râm olmuştu. Hele, celî yazıda böyle sür'ate mâlik bir hattat, celînin alemdarı Mustafa Rakım da dahil, görülmemiştir dersek, mübalâğa sayılmaz. Kubbe yazılarında, kendi boyundan uzun elifleri, lâmları rahatlıkla çekerken, onu seyretmek bir zevkdi. Kubbe ve kuşak yazısı olarak en çok eser vermiş hattatımız Halim Hoca'dır. Bir sûreyi, verilen ölçüye göre, sıkışıklık yapmadan istif etmek ve istediği yerde bitirmek ona mahsus bir ilâhî mevhibedir. Müsveddesi yokdu, zihninde tefekkür istifi yapar, onu kömür kalemi ile kâğıda şöylece tesbit eder ve celî kalemini ele alıp hemen yazmağa başlardı."

Süheyl Ünver'in tespitleri de aynı istikamettedir. Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki "Hattat Halim" defterinden kısa bir iktibas:

> "Halim, yazacağı metni önce kafasında istifine sokardı, sonra kâğıda naklederdi. Âyân-ı sabitesi bu kadar kuvvetli idi. Halim bundan dolayı büyük sanatkârdı. Öyle ki onu geçmek kabil değildir. Zihnindeki istifi hemen yazıveriyordu. Müsveddesi yoktu. Nefes alır gibi şaheserler yazıyordu. Sonra bunları akılların kabul edemeyeceği bir süratle yazardı. Onu yazarken görmek çok zevkli olurdu."

Prof. Dr. Orhan Okay ise 1953 yılında arkadaşı Gökhan Evliyaoğlu'nun ***Kostantiniyye Kızıl Elması*** isimli şiir kitabı için fetih hadisini nasıl yazdığını şöyle anlatır:

> "Bir pazar günü yine Çırpıcı'daki bağ evine gittim. Arzumuzu söyledim. Hoca hiç yüksünmeden 'Olur, başımın üstüne!' diyerek önce şöyle bir düşündü. Kısa bir süre sessiz geçti. Zannederim yazıya kafasında bir istif tasavvur ediyordu. Sonra bir kâğıt üzerine pergelle bir daire çizdi. Ortasına daha küçük bir daire. Her zamanki gibi kâğıdı dizinin üzerine koydu. O iki daire arasındaki boşluğa, hadisin başlangıç ve bitiş noktalarını görebilmek için, metni kurşun kalemle ve kabaca yerleştirdi. Daha sonra kamış kalem

> ve mürekkeple yazıya geçti. Dairenin alt sağ tarafından başlayarak, bir yandan kâğıdı sol eliyle döndürüyor, bir yandan da sağ eliyle inanılmaz bir harikulâdelikle kalemi kaydırıp sürüklüyordu. Ve sülüs yazıyla hadis metni, daireyi tamamlayarak başladığı yerde sona erdi."

Sadece küçük ebattaki yazıları değil, celî yazıları da –birçok hattatın yaptığı gibi satranç usulüyle büyüterek değil- kurşunkalem yahut füzenle harflerin yerlerini tasarlayıp provasız olarak celî kalemiyle çok hızlı bir şekilde yazabiliyordu. M. Uğur Derman Bey, Durmuşzâde Ahmed, Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendiler ve Mehmed Şefik Bey büyük hattatların da bunu başarıyı gösterdiklerini, fakat yazabildikleri hat çeşitlerinin sınırlı olduğunu söyler. Halim Efendi'nin bir kubbe yazısını nasıl yazdığına şahit olan ressam Şeref Akdik'in söyledikleri de dikkat çekicidir:

> "Bir gün kendisini ziyarete giden Hacı Kâmil Akdik Efendi'nin oğlu ressam Şeref Akdik Bey, hocayı ufak bir odanın köşesinde otuz metre uzunluğunda bir kubbe yazısını çıtır çıtır yazarken görüyor, yanına yaklaşıyor. Bakıyor ki hemen kubbeye yazılabilecek durumda; ne bir düzeltme ne bir istif hatası var. Yazıya esas teşkil eden sure otuzuncu metrede bitiveriyor. O zaman bize demişti ki: 'Babam hattattı, bu sanata karşı biraz vukufum var, fakat bir çırpıda bunu yazabileni duymadığım gibi duyana da tesadüf etmedim."

***

M. Orhan Okay, Halim Efendi'nin çektiği onca sıkıntıya rağmen son derece iyimser bir sanatkâr olduğunu, arazisinin yakınlarından geçeceği söylenen Londra Asfaltı sayesinde bağının değer kazanacağı ve son yıllarında Erenköy taraflarında ezan sesi duyulan bir eve sahip olacağı hülyasıyla geçirdiğini söylüyor. Fakat bir gün evinden çıkıp yolun karşısına geçerken motorlu bir aracın çarparak ağır bir şekilde yaraladığı zavallı hattat, Capa Kliniği'nde ölüme karşı verdiği on günlük mücadelenin ardından 30 Eylül 1964 tarihinde hayata veda edecek, cenaze namazı 2 Ekim 1964 Cuma günü Sümbül Efendi Camii'nde kılındıktan sonra Kozlu Mezarlığı'nda toprağa verilecektir.

Halim Efendi'nin hayatı boyunca hiç durmadan yazdığını ve biriktirdiğini bilen dostlarının, hattatların ve koleksiyoncuların bir süre sonra merhumun terekesini merak etmeye başlamaları son derece tabiidir. Bu tereke tam otuz yıl sonra bir antikacıda ortaya çıkacak ve maalesef parça parça satılarak dağılacaktır. 2000 yılının aralık ayında koleksiyoncu Halûk Perk'in tavsiyesiyle yolunu Kadıköy'deki antikacıya düşüren hattat Süleyman Berk, önüne serilen muazzam terekede Halim Efendi'nin kendi karalama, kalıp ve yazılarının yanı sıra, Mehmed Şevki Efendi, Sami Efendi, Ömer Vasfi Efendi, İsmail Hakkı Altunbezer gibi büyük hattatlara ait levhalar, yazılar ve kalıplar, ayrıca fotoğraflar ve mühürler görüp büyük bir heyecana kapılmıştır.

Sadece koleksiyoncu Halûk Perk tarafından satın alınan parçaların iki bin civarında olması, Halim Efendi'den kalanların inanılmaz zenginliğini gösteriyor. Büyük sanatkârın talebeliğinde yaptığı çalışmalar, diplomaları, mektupları, kendisine gönderilen mektuplar, ısmarlanan mühürlerle ilgili yazışmaları, farklı yazı çeşitleriyle mühür eskizleri, karalamaları, müsveddeleri, kubbe, kuşak ve kitabe yazılarının kalıpları, fotoğrafları, kısacası, Halim Efendi'nin sanatının mutfak tarafı, çeşitli dallarda son derece zengin koleksiyonlara ve bir müzeye sahip olan Halûk Perk'tedir. Zeytinburnu Belediyesi, bu benzersiz koleksiyonun sadece Besmele bölümünü, restore edilerek bir sanat merkezine dönüştürülen tarihî Zeytinburnu Askerî Hastahanesi'nde "Besmele" niyetine sanatseverlerin dikkatine sunmaktadır.

Beşir Ayvazoğlu

5 Ekim 2018
Üsküdar

Kaynakça

Emin Barın, "Hattat Halim Özyazıcı", ***Akademi***, sayı 3-4, İstanbul 1965.

İbnülemin, ***Son Hattatlar***, Maarif Vekaleti Yayınları, İstanbul 1955.

M. Uğur Derman, "Hattat Halim Efendi", İslâm Düşüncesi, sayı 6, İstanbul 1968.

M. Uğur Derman, ***Türk Hat Sanatından Seçmeler***, İstanbul 2017.

Muhittin Serin, ***Hat Sanatı ve Meşhur Hattatlar***, İstanbul 2003

Muhittin Serin, ***Halim Efendi'nin Meşk Mecmuası***, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 2017.

Orhan Okay, ***Silik Fotoğraflar***, Dergâh Yayınları, İstanbul 2017.

Suat Yıldırım, "Besmele"; M. Uğur Derman- Mustafa Uzun, "Besmele (Hat)", ***DİA İslam Ansiklopedisi V***; Mustafa Uzun, "Besmele (Kültür ve Edebiyat)", ***DİA İslam Ansiklopedisi V***, İstanbul 1992.

Süleyman Berk, "Halûk Perk Kartvizit Koleksiyonu Çerçevesinde Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Hattat Mustafa Halim Efendi ve Kartvizit Çalışmaları", ***Tuliya***, sayı 1, İstanbul 2005.

Süleyman Berk, "Hattat Mustafa Halîm Özyazıcı ve Tuttuğu Talebe Kayıt Defterleri", ***Yalova Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hakemli Dergisi***, sayı 1, Temmuz-Aralık 2015.

Ulunay, "Hattat Halim Hoca", ***Milliye***t, 10 Ekim 1964.

HALÛK PERK 'MUSTAFA HALİM KOLEKSİYONU'

Halûk Perk koleksiyonunda Hattat Mustafa Halim Özyazıcı'ya ait yaklaşık iki bin adet şahsi eşya, belge, yazı, mühür, logo vs bulunmaktadır.

Bunların dağılımı ana hatlarıyla şöyledir:

ŞAHSİ EŞYA ve EVRAKLARI

Tespih, daktilo, yazı aletleri mührü, kartviziti, bağcılık aletleri, fotoğrafları vs. Emeklilik yazışmaları, sicil cüzdanı, tapu, kira kontratosu vs belgeleri. Kendisine gelen mektuplar, kendisinin yazdığı yazışma suretleri.

Öğrenciliğine ait; aldığı aferinleri, imtihan kağıtları, yaptığı desen ve harita çalışmaları, öğrencileriyle ilgili ortak çalışmalar, örnek yazılar-meşkler ile yazışmalar.

SANAT ve MESLEK HAYATINA DAİR

Tezhipli ve tezhipsiz muhtelif levhalar, camiler için hazırladığı kalıplar, kube ve kuşak yazıları, Çehar-ı Güzin kalıpları, mezar taşı yazıları vs.

Kitap isimleri ve kapak çalışmaları, alfabeler, takvimler, dergiler iş yazışmaları, basılmış işlere ait örnekler vs.

Başlık - logo çalışmaları, antet çalışmaları ve matbu örnekleri, klişe asılları, kartvizit, isim (Kurum-Şahıs).

Afiş-reklam çalışmaları, tabela çalışmaları, diploma - hisse senedi ve piyango bileti çalışmaları.

Mühür tasarımları, klişe çalışmaları, resmi (Türkiye Cumhuriyeti ve Başbakanlık dahil) ve özel kurumlar ile şahısların imza şeklindeki mühürler, insiyaller ve vinyetler.

Celî Sülüs Besmele kalıbı eskizi, Ebat: 61x24 cm

بسم الله الرحمن الرحيم

Müsennâ Celî Sülüs Besmele. 17x17 cm

Harrehu'l-fakîr Mustafa el-ma'rûf bi-Halim min telâmîzi Mîr Hakkı sâbıkan Tuğrâkeş-i Kalem-i Dîvân-ı Hümâyûn. 1348 [1929]

Celî Sülüs Müsennâ Besmele eskizi, Ebat: 10x14 cm

Muhakkak Besmele. Ebat: 41x18 cm

Muhakkak Besmele eskizi. Ebat: 5x14 cm

Muhakkak Besmele eskizi. Ebat: 4x13 cm

Dîvânî Besmele tasarımı, Ebat: 16x16 cm

Muhakkak Besmele eskizi. Ebat: 7x22 cm

Muhakkak Besmele eskizi. Ebat: 6.5x14.5 cm

Tuğra biçiminde tasarlanmış Necm Sûresi, 39. Âyet ve sağında Sülüs Besmele.
Ebat: 23,5x26,5 cm

Halim imzası taşıyan 1352 [1933] tarihli tuğrada yazılan Âyet-i Kerîme'nin meali:
"İnsan ancak çabasının sonucunu elde eder" Necm 39

Kurşun kalemle hazırlanmış Besmele kalıbı. Ebat: 20x124 cm

"(Mektup) Süleyman'dan gelmiştir. O, 'Bismillâhirrahmânirrahîm' diye başlamaktadır. Neml 30

إنه من سليمان وإنه
١٣٧٢

Muhakkak Besmele çalışması. Ebat: 17x47 cm

Celî Sülüs Besmele kalıbı. Ebat: 19x8 cm

Sülüs karalamalar. Ebat: 15x21 cm

Sülüs Besmele eskizi ve Ta'lîk ile karalamalar:
"Unutma Beni Allah'ım"

Ebat: 10x5x13.5 cm

Celî Sülüs Besmele kalıbı. Ebat: 30x72 cm

بسم الله

Celî Sülüs Besmele istifi. Ebat: 38x38 cm

Celî Sülüs Besmele kalıbı. Ebat: 19x18 cm

Sol üstte: “İd said edhâ” 10 Zilhicce 1346 Mustafa Halim (imza)
[Kurban Bayramı tebriği, 1928]

Sülüs Besmele istif eskizi, 1359 [1940] 8x6.5 cm

İmzasız, yeşil ambalaj kağıdına siyah mürekkeple.

Sülüs, yuvarlak Besmele istif eskizi. Ebat: 19x24 cm

Celî Sülüs Besmele eskizi. Ebat: 133.5x35 cm

بسم الله الرحمن الرحيم
انه من سليمان وانه

Celî Sülüs Besmele kalıbı. Ebat: 39x53 cm

Celî Sülüs Besmele istifi. Ebat: 13x18 cm

Sülüs Besmele karalaması. Ebat: 22x8 cm

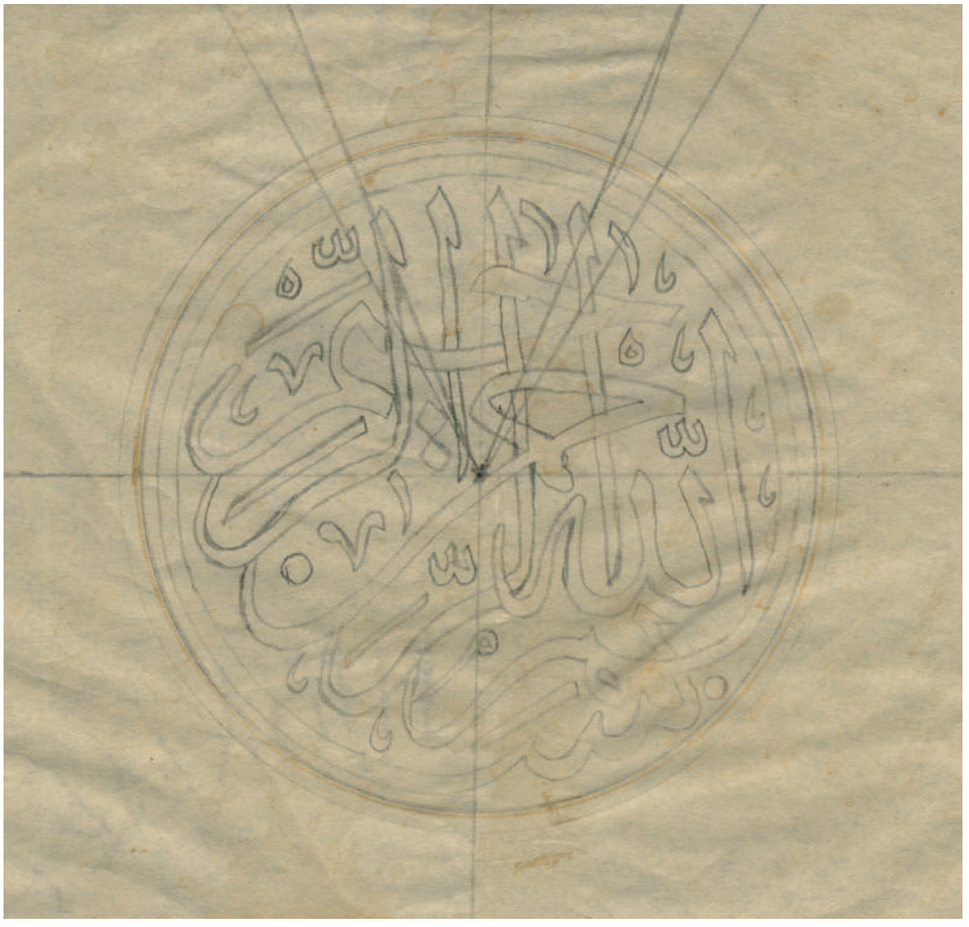

Celî Sülüs yuvarlak Besmele eskizi. Ebat: 8x8 cm

Celî Sülüs Besmele kalıbı. Ebat, 118x33 cm

بسم الله الرحمن الرحيم
انه من سليمان وانه

Celî Sülüs Besmele karalaması. Ebat: 35x55 cm

Celî Sülüs oval Besmele karalaması. Ebat: 22x19 cm

Sülüs Besmele karalaması. Ebat: 17,5x24 cm

Fî 31 Kânûn-ı Sânî sene [1] 336 ve fî 26 Cemaziyelevvel sene [1] 339 [31 Kasım 1920]
Ramazan Efendi Sokağı, numara 27
Halim

Celî Sülüs oklu Besmele karalaması. Ebat: 6x66 cm

Celî sülüs Besmele ve Yusuf Sûresi 64. Âyet. Ebat: 40x16 cm

"Allah en iyi koruyandır ve O, merhametlilerin en merhametlisidir" Yusuf 64

بسم الله الرحمن الرحيم
انه من سليمان وانه
الله خير حافظا وهو

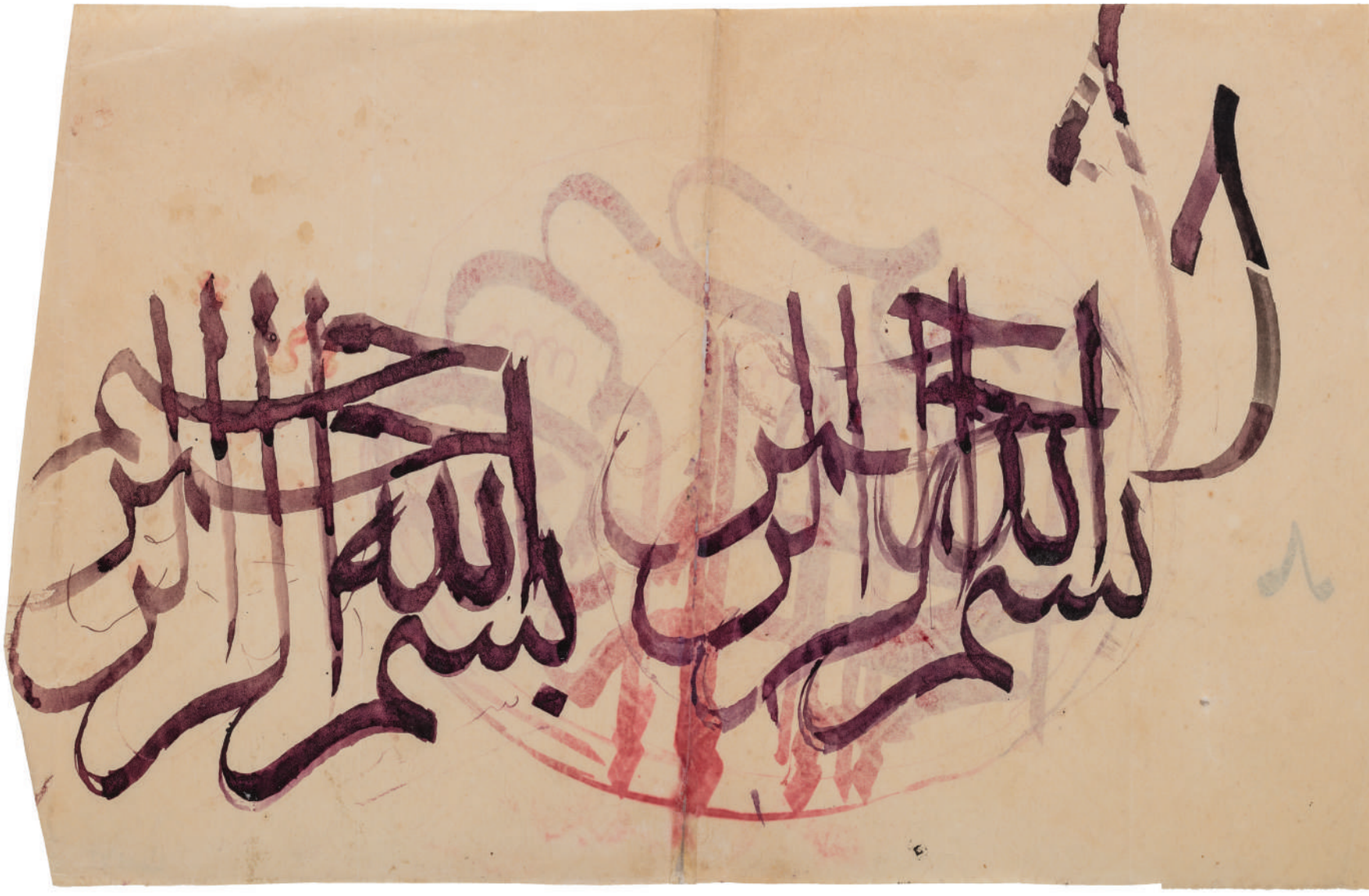

Celî Sülüs karalaması. Ebat: 16x32 cm

Celî Sülüs Besmele istifi. Ebat: 64x43 cm

حليم
١٣٧٤

İğneli Celî Sülüs Besmele kalıbı. Ebat: 11.3x18.5 cm

Zırnık mürekkebi ile hazırlanmış Celî Sülüs Besmele kalıbı.
Ebat: 41.5x27cm

Celî Sülüs İstiâze* ve Besmele iğneli kalıbı. , Ebat: 12x34 cm

*Meali: “Kovulmuş Şeytan’ın şerrinden Allah’a sığınırım”

Celî ta’lîk Besmele eskizi. Ebat: 26x12.5 cm

Müselsel Sülüs Besmele tasarımları. 6x7.8cm

(Kağıt ebatı, 22x22 cm)

Celî Sülüs Besmele kalıbı. 1369 [Ekim 1949 / Eylül 1950]
Ebat: 33x130 cm

Sarı ambalaj kağıdına kesik kalem ve kırmızı mürekkeple olup kontürleri kurşun kalemledir.

بسم الله الرحمن الرحيم

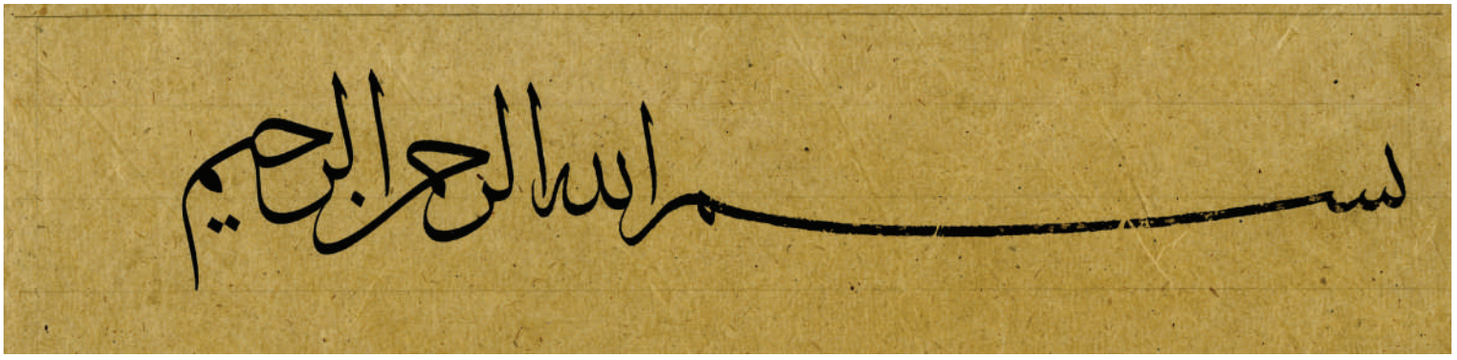

Sülüs Besmele karalaması. Ebat: 5x20 cm

Sülüs Besmele ve Nesih Hadis-i Şerif Kıt'ası. Ebat: 31x38 cm

Son satırda: "Ketebehû ez'afü'l-küttâb El-hâc Mustafa Halim el-müştehir bi-Mu'allim-i Hüsni'l-Hatt fî Sanâyi'-i Nefîseti'l-Akademiyye, Ğufire lehû, Sene 1372"
(Yazan, Sanayi-i Nefise Akademisi'nde Hüsn-i Hat Muallimi Hacı Mustafa Halim, günahları affolunsun, Yıl: 1952-1953)

Sülüs Besmele karalaması. Ebat: 5.5x22 cm

Sülüs Besmele ve Nesih Hadis-i Şerif Kıt'ası. Ebat: 23x36,5 cm

Son satırda: Ketebehu'l-hâc Mustafa el-müştehir bi-Halim ğufire zünûbehû, Sene 1372
(Yazan, Hacı Mustafa Halim, günahları affolunsun, yıl: 1952-1953)

Celî Ta’lîk Besmele eskizi. Ebat: 42x9 cm

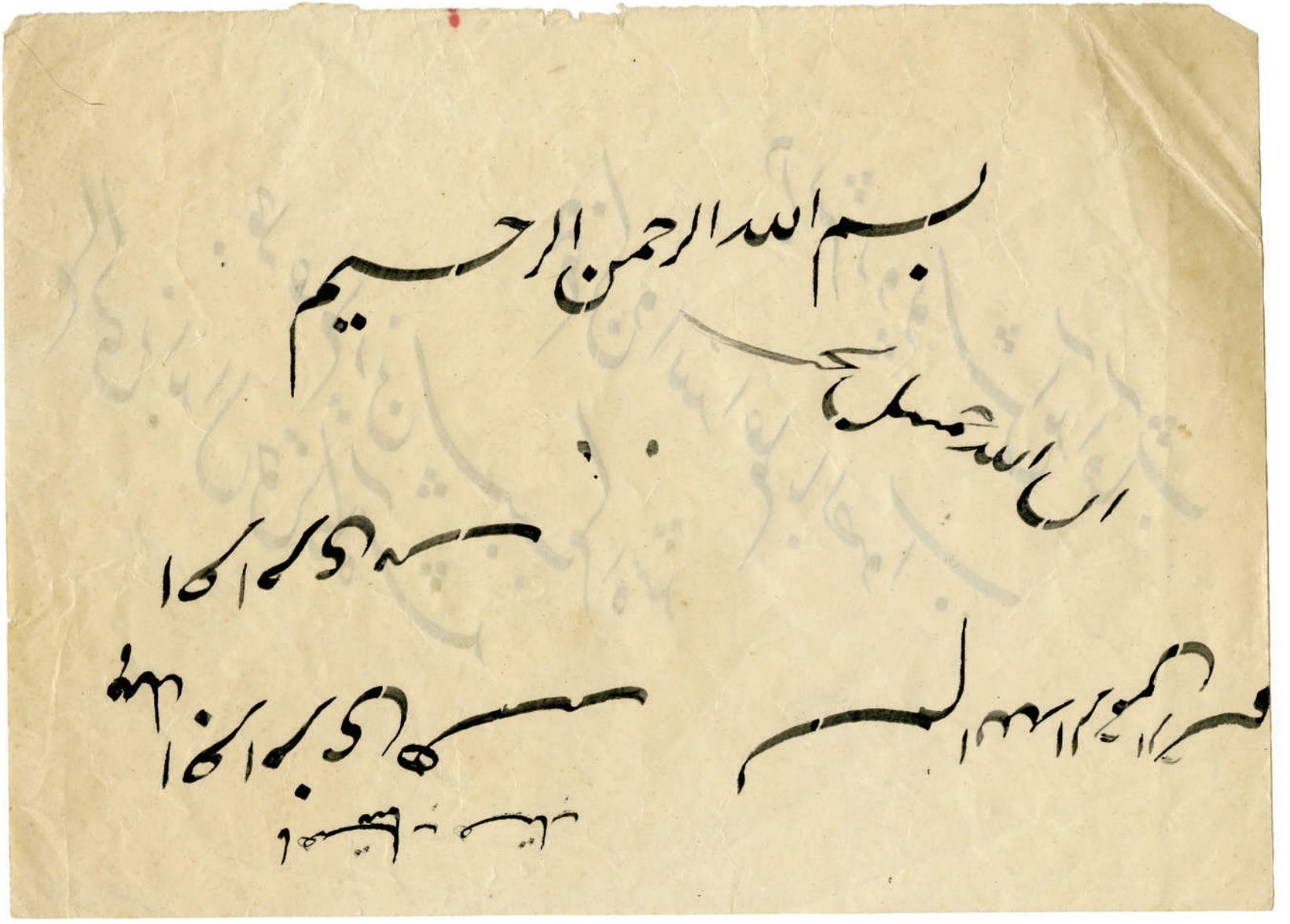

Ta’lîk hattı ile Besmele ve muhtelif karalamalar. Ebat: 16x22 cm

Celî Ta’lîk kalıp tasarımı, Ebat: 10.5x48.5 cm

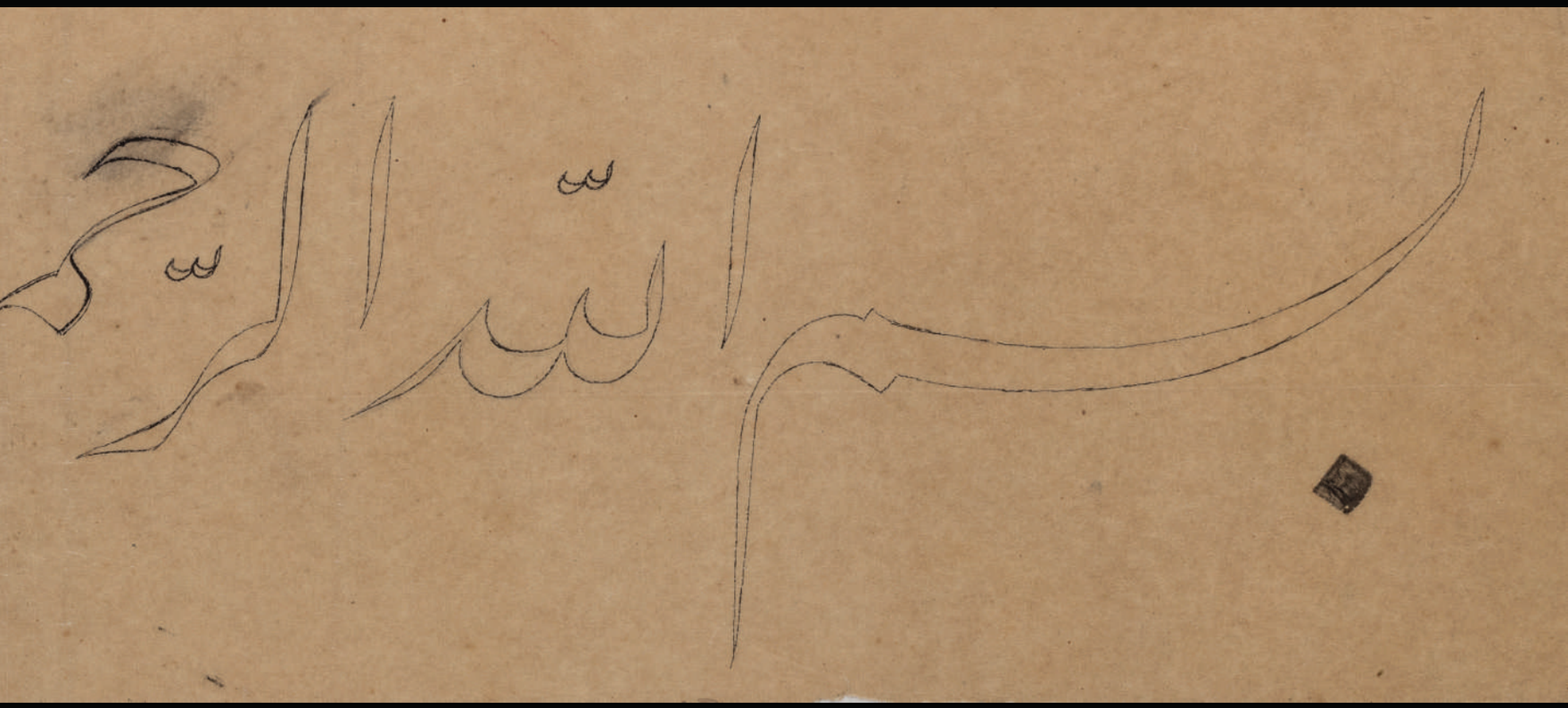
بسم الله الرحمن

Nesih Besmele. Ebat: 3x20 cm

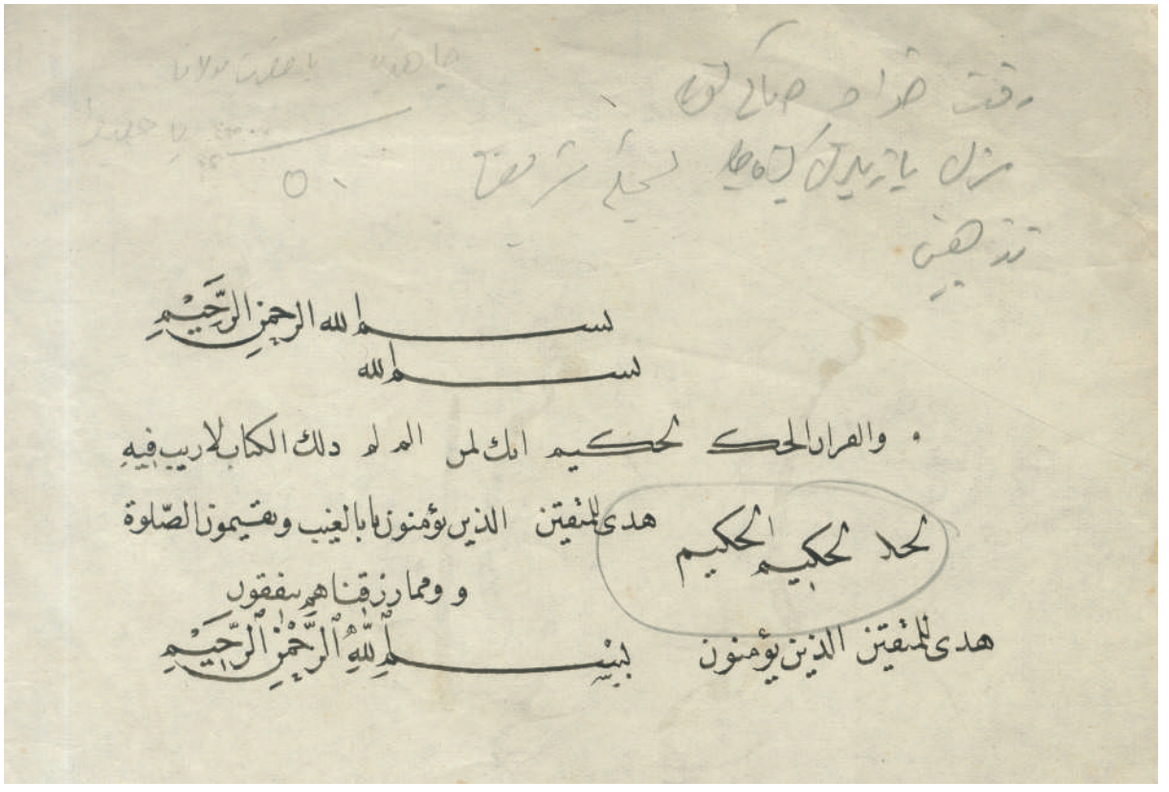

Nesih Besmeleler. Ebat: 11x16 cm

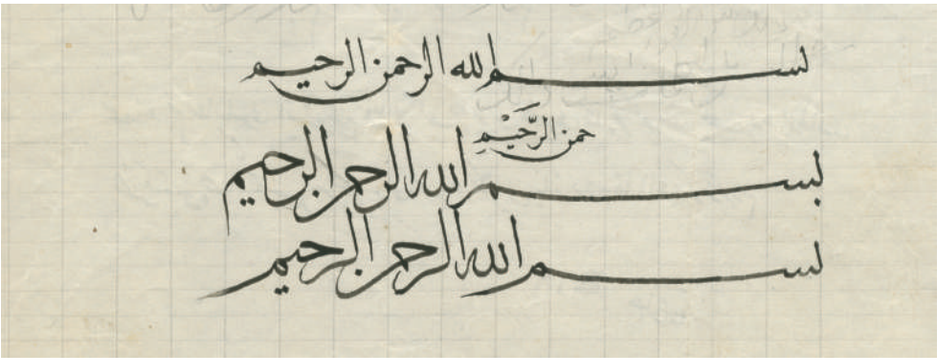

Nesih ve Sülüs Besmeleler. Ebat: 5x11 cm

Hatt-ı icâze imza metni ve nesih oklu Besmele. Ebat: 10x17 cm

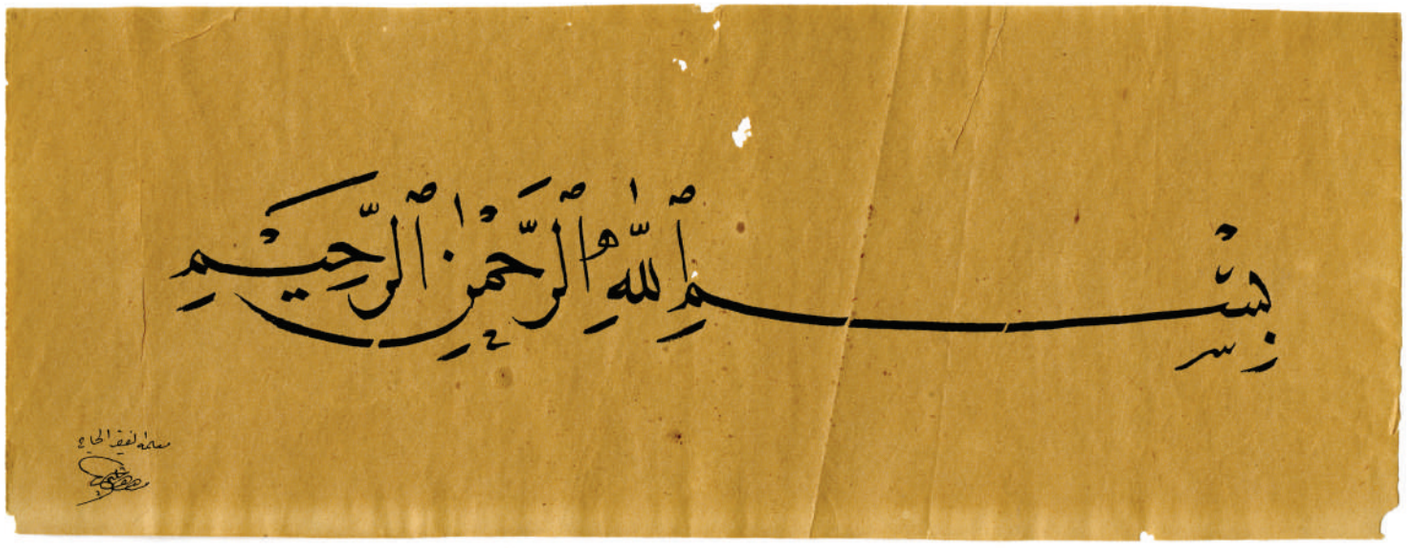

Halim Hoca'nın bir talebesine ait Nesih Besmele
"El-Muallim el-fakir el-hac Mustafa Halim" imzalıdır.

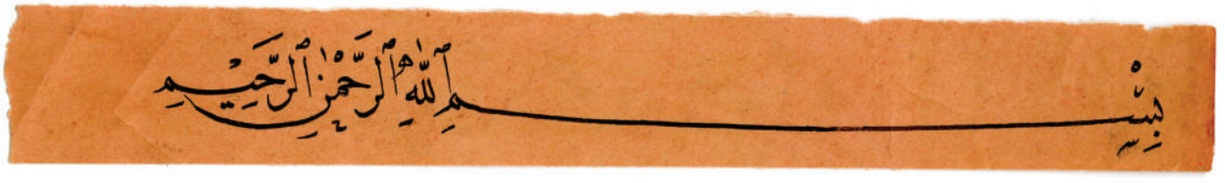

Nesih Besmele. Ebat: 17x2.5 cm

Halim Hoca'nın bir öğrenci meşkindeki oklu nesih besmele. Ebat:18,5x13 cm

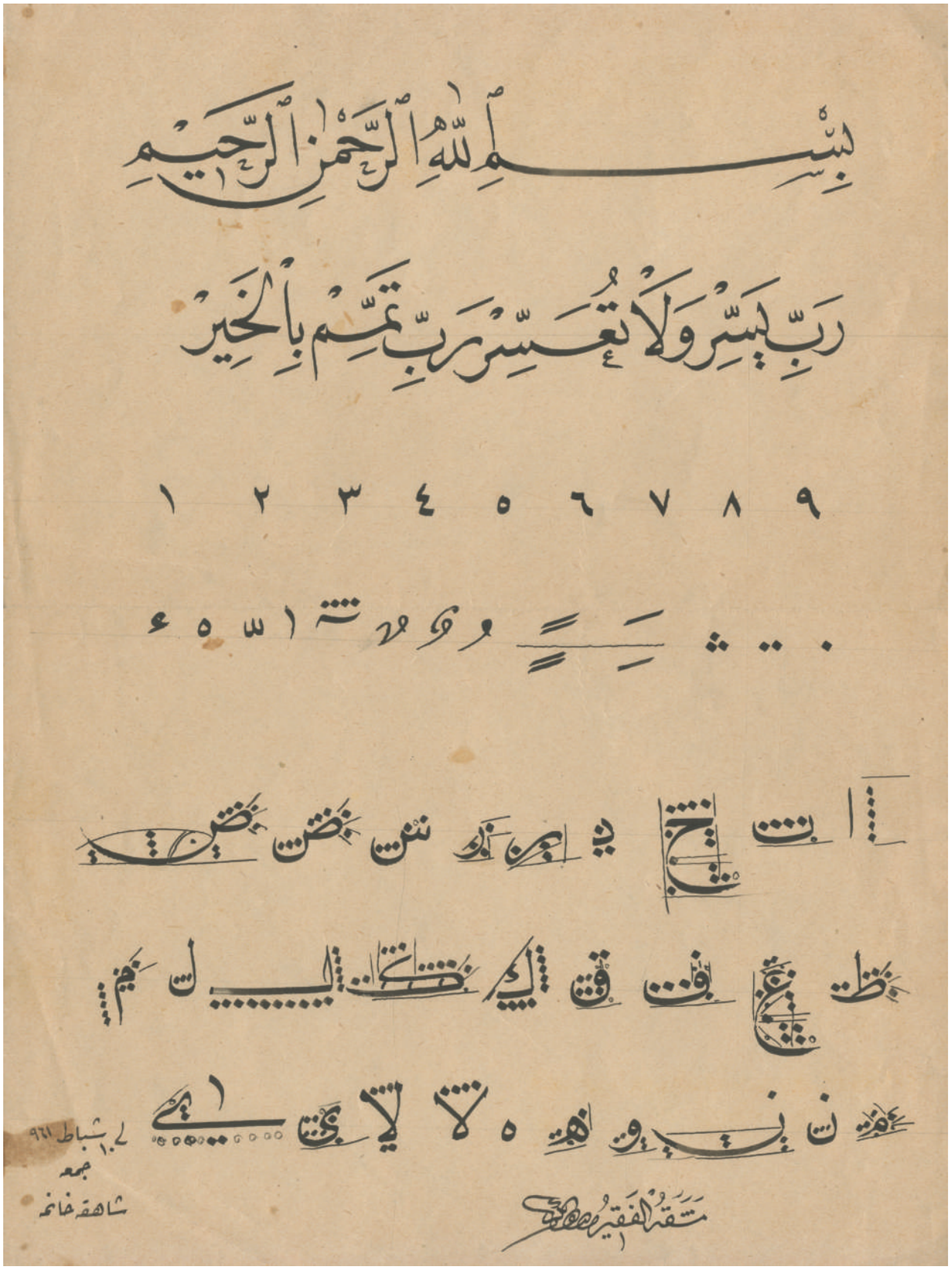

Halim Hoca'nın öğrencisi Şahika Hanım için 10 Şubat 1961 cuma günü meşk edip imzaladığı defterindeki oklu nesih besmele ve 'Rabbiyessir' duası.

Halim Hoca'nın öğrenci defterine yazdığı
oklu, nesih besmele.

“Hattat Mustafa Halim”